

TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

A lábatlani Gerenday Arborétum helyi jelentőségű védett természeti terület kezelési terve

A terv időtartama: 2024-2033.

A természetvédelmi kezelési terv elkészítését a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 36. §-a írja elő.

A kezelési terv a 3/2008. (II.5.) KvVM rendelet a természetvédelmi tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról alapján készült el.

1. Általános adatok

A tervezési terület Komárom-Esztergom vármegyében, Lábatlan város területén található. A Gerenday Arborétum nevet viselő helyi jelentőségű természetvédelmi terület, belterületen helyezkedik el. A természetvédelmi terület törzskönyvi száma: 10/39/TT/77. Tulajdonosa Lábatlan Város Önkormányzat. Ingatlan adatai:

- címe: Lábatlan, Rákóczi Ferenc út 170;
- ingatlan nyilvántartási helyrajzi szám: 375/5;
- terület: 2,3201 hektár;
- megnevezés: kivett közösségi ház, udvar, látogató központ és közforgalom elől el nem zárt magánút és parkoló.

1. ábra Térképvázlat a helyi jelentőségű védett terület elhelyezkedéséről

2. A tervezési terület állapotának leírása

Környezeti elemek

Klíma

A terület éghajlatát a mérsékelt övi, nedves kontinentális éghajlat jellemző vonásai határozzák meg. Éves csapadékösszeg 500-700 mm, az évi csapadékösszegek közötti különbség egyre tágabb határok között alakul, valamint ehhez hozzáadódik, hogy a csapadék eloszlása is egyre egyenlőtlenebb. A hőhullámok, villámárvizek által gyakoribbá váló szélsőségek előfordulása

évről-évre nő. Évi napfénytartam: 2000 óra. Évi középhőmérséklet 10,5 °C, mely kismértékű de fokozatos emelkedést mutat. A klímaváltozás által jelentkező extrém aszályos időszakok, illetve a megjelenő idegenhonos károsítók évről-évre egyre nagyobb kártételt jelentenek az Arborétum élővilágára.

Hidrológia

Lábatlan Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegységei közül a Gerecse alegység területén fekszik. A település meghatározó vízfolyama a Duna, melynek nyugalmi talajvízszintje a part menti sávban 2-4 méter közötti, míg a Duna-parttól távolabb, délre 11 m körüli. A folyó medersüllyedése jelentős, ami hatással van a talajvíz szintjére csakúgy, mint a parti szűrősű vízbázisra.

Talajok

A településen jellemző földtani képződmény a dunai eredetű üledék. Jellemző talajtípus a barna erdőtalaj és a réti öntéstalaj.

Élettelen természeti értékek

A Gerenday Arborétum területén nem találhatóak védendő földtani értékek, barlangok.

A Gerenday Arborétum helytörténete

Az Arborétum elnevezését az ingatlan egykori tulajdonosainak nevéől kapta, akik az 1890-es években dísznövénykertészetet létesítettek. A Gerenday féle fenyőkertészet növényei az ország számos részére eljutottak, a fővárosban a Margitsziget, Városliget, temetők és közparkok állománya származott innen. A kertészetben többségében ezüstfenyőt, kisebb részben pedig egyéb örökzöldeket állítottak elő.

A kert nagyobb része túlélte a háborúkat és az államosítást. A kertészet 1945 után fokozatosan megszűnt. Az 1970-es évektől a kert karbantartása is megszűnt, értékének megőrzése érdekében 1977-ben a Komárom Megyei Tanács védetté nyilvánította. Helyi védettségéről Lábatlan Város Képviselő-testülete a 6/2012. (II.10.) önkormányzati rendeletével döntött.

A Gerenday Arborétum

Lábatlan város központjában található. A kulturális élet mellett a 2020-ban átadott Dunamente Ökoturisztikai Központnak köszönhetően a környezeti fenntarthatóság ismereteinek átadását szolgáló foglalkozások, előadások színhelye.

Az arborétum növényállománya, valamint annak állapota 2023-ban felmérésre került. Faegyedek száma közel 400. Az extrém aszályos időszakok miatt a növényállomány állapota romlik, különösen az örökzöldek viselik nehezen a megváltozó körülményeket.

Egyedi értéket képviselnek a ligetes facsoportok, a fekete fenyő (*Pinus nigra*), tiszafa (*Taxus baccata*) illetve ezüstfenyő (*Picea pungens*) fajokból. Örökzöldek közül vörösfenyő (*Larix decidua*) atlasz cédrus (*Cedrus atlantica*) fordul még elő. A lombhullatók közül hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus* 'Atropurpureum'), platán (*Platanus orientalis*), páfrányfenyő (*Ginkgo biloba*) kislevelű hárs (*Tilia cordata*), vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*), kocsányos tölgy (*Quercus robur*) egyedei jelentenek különleges értéket. Inváziós fajok közül a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*) fordul elő. Cserjeszint szegényes. A talajtakarás ösgyepet jelent. Gyepszinten minimális a növényállomány fajösszetétele. Az énekesmadarak közül gyakran látható a széncinege (*Parus major*), kék cinege (*Cyanistes caeruleus*), barátcinege (*Poecile palustris*), fekete rigó (*Turdus merula*), balkáni fakopács (*Dendrocopos syriacus*). Emlősök közül az európai mókusz (*Sciurus vulgaris*), keleti sün (*Erinaceus roumanicus*) jellemző a területen.

3. Természetvédelmi célkitűzések

- 3.1. A Gerenday Arborétum - mint kultúrtörténeti emlék – megőrzése.
- 3.2. A terület természeti értékeinek, növény és állatvilágának, biológiai sokféleségének megőrzése, fenntartása.
- 3.3. Özönfajok terjedésének visszaszorítása.
- 3.4. A klímaváltozás hatásaihoz alkalmazkodni képes életközösség kialakítása, fenntartása.
- 3.5. Ismeretterjesztési tevékenységek feltételeinek biztosítása a területre látogatók természetvédelmi szemléletének erősítése érdekében.
- 3.6. A közművelődésnek, a szabadidő kulturált eltöltésének, a természetben történő élményszerzésnek és felüdülésnek biztosítása.
- 3.7. A természeti és kultúrtörténeti emlékek megismerésére irányuló idegenforgalom, valamint rekreáció elősegítése.

4. Természetvédelmi stratégiák

A védelem célja az élőhely legalább mai állapotban való megtartása, optimális esetben javítása. A természetvédelmi cél elérése érdekében az alábbi tevékenységek elvégzése szükséges:

- 4.1 A területen meglévő élőhelyek gondozása, ápolása, fejlesztése:
 - 4.1.1 A tervezési terület vízmegtartó képességének javítása;
 - 4.1.2 Özönnövények visszaszorítása;
 - 4.1.3 Az Arborétum fajgazdagságának növelése.
- 4.2 Ismeretterjesztő tanórák, foglalkozások lehetőségének biztosítása a természeti értékek megismertetése, védelme céljából.
- 4.3 Oktatási-látogatási céllal tanösvény kialakítás.

5. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

5.1 Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

5.1.1. Élőhelyek kezelése fenntartása

- 5.1.1.1 A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás érdekében, a terület vízvisszatartó képességének javítására a többszintű zöldfelület kialakítására kell törekedni. A csapadékvíz helyben tartására, szikkasztásra a cél. Természetközeli gyepfenntartás alkalmazása, kaszálások számának csökkentése, a kaszálások ütemezése.
- 5.1.1.2 A kivágott egyedek pótlásáról szükség szerint intézkedni kell.
- 5.1.1.3 A tervezési területen található növény- és állatfajok állományának megőrzése és gyarapítása az özönnövények visszaszorításával, valamint az őshonos növényfajok telepítésének előnyben részesítésével.
- 5.1.1.4 Amennyiben balesetvédelmi szempontból indokoltá válik idős, odvas, mélyen bekorhadó ágcsonkokkal, repedésekkel, szétnyíló fahasadékokkal rendelkező fa kivágása, ilyen elemeket tartalmazó farész visszavágása, a munkálatok kizárólag a denevérek és egyéb faodvakat használó védett kisemlősök (pl: pele) életciklusa és a madarak költési időszakának szempontjából kritikus időszakokon kívül, tehát március 1. – április 15., illetve augusztus 15. – október 31. között végezhetőek.
- 5.1.1.5 A fakivágást, visszavágást minden esetben az odvak előzetes

átvizsgálása kell, hogy megelőzze, a vágás csak akkor történhet meg, ha sikerült meggyőződni arról, hogy madarak nem költenek a fán, az odvakban, résekben denevérek vagy egyéb védett kisemlősök nem tartózkodnak.

5.1.2. *Fajok védelme*

- 5.1.2.1. Gyepkezelésekor figyelembe kell venni az ott élő növény- és állatfajok tulajdonságait, élelciklusukat.
- 5.1.2.2. Fák és cserjék kivágására csak a vegetációs és fészkelési időszakon kívül augusztus 15. és március 31. között kerülhet sor.
- 5.1.2.3. Károsítók elleni védekezés a növényállomány megóvása érdekében. Vadgesztenye aknázómoly elleni fellépés.

5.1.3. *Táj- és kultúrtörténeti emlékek*

- 5.1.3.1. A Gerenday Arborétum területén található Gerenday Községi Ház és Dunamente Ökocentrum együttese a település központja, melynek látogathatóságát biztosítani szükséges.
- 5.1.3.2. Ligetes facsoportok egészségi állapotának nyomon követése megőrzésük érdekében.

5.1.4. *Látogatás*

- 5.1.4.1. Az Arborétum nyitvatartási időben szabadon látogatható.

5.1.5. *Oktatás és bemutatás*

- 5.1.5.1. Az Arborétum megtekinthetőségét egyénileg, illetve csoportok számára kísérelővel, valamint óvodai-iskolai nevelési céllal biztosítani szükséges.

5.1.6. *Kutatás vizsgálatok*

- 5.1.6.1. Kutatás kizárólag a természetvédelmi hatóság jogerős hatósági engedélyével végezhető.

5.1.7. *Terület és földhasználat*

- 5.1.7.1. A területen hulladék lerakása tilos.
- 5.1.7.2. A kerékpározás, motorozás, gépkocsival történő behajtás nem megengedett. Gépkocsi behajtás kizárólag az Arborétum hátsó bejárata és a színpad között megengedett.